

O‘ZBEKISTONGA VOLEYBOLNING KIRIB KELISHI VA RIVOJLANISHI

*Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Ijtimoiy fanlar fakulteti Jismoniy tarbiya kafedrası
O‘qituvchi-assistent
Xolmaxmatov Boburjon Musurmon o‘g‘li
boburjonxolmaxmatov1995@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0005-2512-4960>
Telefon raqami: +99897 877 72 66*

Annotatsiya

O‘zbekistonda voleybol sport turi 1924 -1925 yillarda paydo bo‘lganligi haqida ma’lumotlar bor. O‘zbekistonda voleybol o‘yinining paydo bo‘lishiga Toshkent shahrida jismoniy tarbiya o‘qituvchisi Chernishev 1925 yilning oxiri 1926 yilning boshlarida birinchi marta Moskva shahridan voleybol to‘pi, to‘r va musobaqa qoidalari yozilgan kitobini olib kelgan va maktabda voleybol to‘garagini tuzadi. Shu maktabning voleybol jamoasi 1927 yil 27 aprelda Metallist jamoasi Shu vaqtdan boshlab ushbu o‘yin ishchi klub va jismoniy tarbiya to‘garaklarida o‘ynala boshlandi.

Kalit so‘zlar: to‘p, to‘r, texnika, taktika, maydon,

1927 yili KIM stadionida voleybol bo‘yicha maktablararo bahorgi shahar birinchiligi musobaqasi o‘tkazildi.

1927 yili 1-Butun O‘zbekiston spartakiadasi o‘tkazildi va uning dasturiga voleybol o‘yini ham kiritildi. Shunday qilib, O‘zbekistonda voleybol o‘yini 1927 yildan boshlab o‘ynala boshlandi.

Usha davrning sport faxriysi K. Lebedevning tarixiy izlanishlariga binoan 1924-25 yillarda zamonaviy voleybolni qonun qoidalari mavjud bo‘lgan ya’ni maydon o‘lchami 9x18 m, 6-kishidan o‘yinchi o‘ynaydi, ochkolar 15 gacha va x.z. xullas o‘yin qoidalari o‘xshash bo‘lgan. 1927 yil 26 aprelda esa aynan Chernishev o‘z maktabi voleybol to‘garagi jamoasi bilan birinchi rasmiy musobaqa tashkil etib, unda bu jamoa yuqori mahoratni ko‘rsatib musobaqa g‘olibi bo‘ladilar. Bu musobaqa voleybol sport turining ommalashishida va shakllanishida katta turtki bo‘ldi. 1927 yilda birinchi marta Toshkent shahar birinchiligi o‘tkaziladi va unda 9 ta voleybol jamoasi ishtirok etadi. Voleybolni keng ommalashishi aynan 1927 yildan boshlanadi. Shu yil Toshkent shahrida 6 ta voleybol maydoni paydo bo‘ladi.

1928 yil Toshkentda musobaqa tashkil qilinadi va unda 10 ta erkaklar va 4 ta ayollar jamoasi ishtirok etadi. 1930 yilda “Dinamo ” ko‘ngilli sport jamiyatida voleybol klubi tuzildi. Ilk jamoaning murabbiysi B.A. Varontsov O‘zbekiston

voleybolining rivojlanishiga salmoqli hissasini qo'shadi. 1933 yilda II O'zbekiston spartakiadasi o'tkazildi va bunda voleybol ham o'z o'rnini mustaxkam egalladi.

1934 yil O'zbek voleyboli uchun muhim burilish bo'ldi, chunki ilk bor O'zbek voleybolchilari Moskvada mamlakat birinchiligida ishtirok etdi. Aynan shu yili voleybol O'rta-Osiyo va Qozog'iston spartakiadasi dasturidan o'rin oldi.

Shuni ham alohida ta'kidlab o'tish lozimki O'zbek voleybolini ilk bor ravnaq topishida A. Saakov, G.L.Kechishev, V.X. Shnurov, A.A. Bogachenko, B.A. Vorontsov kabi murabbiylarning xizmatlari alohida ahamiyatga ega.

1938 yilga kelib O'zbekistonda kuchli jamoalar soni 72 taga etdi. Bularga SAGA-“Dinamo”ODO, Qurilish texnikumi, “Lokomotko” O'zTRANS, Farg'ona, Xorazm, Qoraqalpoq, Samarqand va boshqalar. 1941-45 yillarda Ulug' Vatan urushi davrida harbiy o'quv shaxobchalar tashkil etiladi va unda jismoniy tayyorgarlikka alohida e'tibor qaratildi.

1945 yildan boshlab jismoniy tarbiya va sport hamda jamoalarning qayta tiklanish davri kuchga kirdi.

1946 yili Toshkent, Andijon, Samarqandda shahar birinchiliklari, Respublika birinchiliklari bo'lib o'tadi va shu yili “Lokomotiv” Odessa shahriga mamlakat birinchiligiga jo'nab ketadi.

1947 yil Voleybol bilan muntazam shug'ullanuvchilar soni 9278 taga etgan. 1950 yildan boshlab O'zbekiston voleybolida uzluksiz xujum taktikasi ustunligi ko'zga tashlana boshladi, o'yinlarda turli xil kombinatsiyalar qo'llana boshlandi. Shu yildan boshlab hozirgi kunga qadar har-xil turda musobaqalar muntazam ravishda o'tkazib kelinmoqda.

O'zbekiston voleybolining rivojlanishida G.Xudyakov, G.Bagirov R.Xusainov, Yu.Simonov, V.Kuchеров, V.Ananich, S.Myachin, E.Sklyarova, L.Raxmonulova, Yu.Xolnazarova, L.Korchagina, L.Ishmaeva, V.Galushko, V.Duyunova, L.Pavlova, O.Belova O.Dubyaga o'zlarining katta hissalarini qo'shganlar.

Hozirgi kunda Vatanimizning erkak va ayollar milliy terma jamoalari jahon miqyosidagi sport musobaqalarida muntazam qatnashib keladilar. O'zbekiston mustaqillikka erishgandan so'ng, voleybol bo'yicha erkaklar va ayollar o'rtasida milliy chempionatlar muntazam o'tkazilib kelinmoqda.

(1-jadval)

Yillar	Erkaklar			Ayollar		
	I –rin	II-rin	III-rin	I –rin	II-rin	III-rin
1993	«Avtomobilchi » (on)	«SKIF» «Toshkent »	«Kanop» (Samarand)	«SKIF» (Toshkent)	Andijon	Farg'ona
1994	«Avtomobilchi » (on)	«Kanop» (SamarAnd)	«SKIF» (Toshkent)	«Avtomobilchi» (qo'qon)	«RVShM» (Toshkent)	Andijon
1995	«MShK» (Chirchik)	«SKIF» (Toshkent)	«Avtomobilchi » (qo'qon)	-	-	-
1996	«Kanop» (Samarand)	«Viktoriya» «Navoiy»	«MShK» (Chirchik)	«SKIF» (Toshkent)	Navoiy	Farg'ona
1997	«Kanop» (Samarand)	«Avtomobilchi» (on)	«MShK» (Chirchik)	«SKIF» (Toshkent)	-	-
1998	«Kanop» «Samarand »	«Avtomobilchi» (on)	JTSI (Toshkent)	«SKIF» (Toshkent)	Farg'ona	Navoiy
1999	«Samarkand Telekom» «Samarand»	«Avtomobilchi» (on)	«Kesh-kristal» (Shahrizabs)	«SKIF» (Toshkent)	Farg'ona	Navoiy
2000	«Samarkand Telekom» (Samarand)	«Progress» (Zarafshon)	«Kesh-kristal» (Shahrisabs)	«SKIF» (Toshkent)	Namangan	Farg'ona
2001	«Samarkand Telekom» «Samarand»	«Avtomobilchi» (on)	«Progress» (Zarafshon)	«SKIF» (Toshkent)	Buxoro	Namangan
2002	«Samarkand Telekom» (Samarand)	«Avtomobilchi» (on)	«Muhandis» (Namangan)	«Yog'-moy» (Farg'ona)	Namangan	Farg'ona
2003	«UZI Samarand Telekom » (Samarand)	«AGMK» (Olmalik)	«Dinamo- AGU» (Andijon)	«Algoritm » (Toshkent)	(Navoiy)	«Yog'- moy» (Farg'ona)
2004	«AGMK» (Olmalik)	«UZI Samarand Telekom » (Samarand)	«Navroz» (Namangan)	«Tumaris-SKIF» (Toshkent)	«Shamki» (Samarand)	«pedkollej (Namangan)
2005	«UZI Samarand Telekom» (Samarand)	«AGMK» (Olmalik)	«Omad» (Toshkent)	«Tumaris-SKIF» (Toshkent)	«Iqtisodchi» (Samarand)	«Iqtisodchi (Namangan)
2006	«Omad» (Toshkent)	«UZI Samarand Telekom » (Samarand)	«AGMK» (Olmalik)	«SKIF» (Toshkent)	«Shifokor» (Navoiy)	«Iqtisodchi (Namangan)
2007	«UZI Samarand Telekom» (Samarand)	«AGMK» (Olmalik)	«Dinamo » (Namangan)	«SKIF» (Toshkent)	«Alanga » (Muborak)	(Navoiy)
2008	«UZI Samarand Telekom» (Samarand)	«AGMK» (Olmalik)	«O. Akbarov» (yaypan)	«SKIF» «Toshkent »	«Alanga » (Muborak)	(Navoiy)

O'zbekiston Respublikasi Xalqaro voleybol federatsiyasiga 1991 yili a'zo bo'ldi. O'zbekiston Respublikasi Osiyo Voleybol konfederatsiyasiga 1992 yili a'zo bo'lgan.

O'zbekistonda hozirda voleybol bilan 700 mingga yaqin kishi shug'ullanadi. Barcha oliy ta'lim muassasalari, umum ta'lim maktablari, akademik litsey, kollejlarda darslik sifatida o'qitib kelinmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xolmaxmatov, Boburjon. "13-15 Yoshli Yosh Futbolchilarning Funktsional tayyorgarligining Yoshga Bog 'Liq Xususiyatlari." *Miasto Przyszłości* 50 (2024): 493-496.
2. Boburjon, Xolmaxmatov, et al. "O 'SMIR VA BOLALARDA JISMONIY SIFATLARNI RIVOJLANTIRISH." *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi* 18.5 (2024): 220-222.
3. Boburjon, Xolmaxmatov va boshqalar. "YENGIL ATLETIKA TURLARI VA ULARNING QOIDALARI." *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi* 18.6 (2024): 68-70.
4. Dilshod G'ayrat o'g, Kenjayev. "Gymnastic Exercises for Physical Preparation in Production Facilities." *International Journal on Orange Technologies* 3.7: 54-56.
5. Boburjon, Xolmaxmatov, et al. "MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI JISMONIY RIVOJLANISHI USTIDAN TIBBIY-PEDAGOGIK NAZORATNI OLIB BORISH." *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi* 17.2 (2024): 16-20.
6. Boburjon, Xolmaxmatov va boshqalar. "MAMLAKATIMIZDA JISMONIY TARBIYA VA SPORTNI RIVOJLANTIRISHNING O'RNI VA AHAMIYATI." *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi* 18.1 (2024): 120-123.
7. Boburjon, Xolmaxmatov, et al. "O 'SMIR VA BOLALARDA JISMONIY SIFATLARNI RIVOJLANTIRISH." *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi* 18.5 (2024): 220-222.
8. Boburjon, Xolmaxmatov. "O'ZBEKISTONDA MAKTAB YOSHDAGI BOLALARNI VALEYBOL SPORT TURIGA JALB ETISH." *Journal of new century innovations* 44.2 (2024): 149-154.
9. Boburjon, Xolmaxmatov va boshqalar. "YENGIL ATLETIKA TURLARI VA ULARNING QOIDALARI." *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi* 18.6 (2024): 68-70.
10. Musurmon o'g'li, Xolmaxmatov Boburjon, and Panjiyeva Gulzoda. "XOTIN-QIZLARNI OMMOVIY SPORTGA JALB QILISH VA SOG 'LOM TURMISH TARZINI TATBIQ ETISH." *Международный журнал научных исследователей* 10.1 (2025): 531-534.
11. Musurmon o'g'li, Xolmaxmatov Boburjon, va Panjiyeva Gulzoda. "VOLEYBOL YOKI TEXNIKA YOKI REGATISH". *Xalqaro ilmiy tadqiqotlar jurnali* 10.1 (2025): 535-537.